

Med ekstremt talent og funksjonshemming

De kan være autister – og kløppere i hode-regning. Eller dyslektiske språkgenier. Internasjonale forskere møtes i dag på NTNU for å studere koblingen mellom ekstremt talent og funksjonshemming.

Fra historien er eksemplene mange: Mozart og Leonardo da Vinci skal ha lidd av ADHD, Aleksander den store og Winston Churchill var dyslektikere. Og i dag har den engelske autisten Daniel Tammet oppnådd verdensberømmelse på grunn av sin fenomenale hukommelse og evner til hoderegning.

Ifølge professor Mila Vulchanova, som står bak konferansen ved NTNU, viser forskningen at halvparten av dem med et ekstremt talent på et svært avgrenset felt har autistiske trekk. Den andre halvparten har andre former for utviklingshemning. Også blant dyslektikere er forekomsten av talent svært høy – for eksempel innenfor musikk, kunst eller kalkulasjon.

Autister med talenter

– Det typiske for disse menneskene er at de ofte har sterke interesser og store kunnskaper på et veldig begrenset område. Før kunne mange bli sett på som særinger. Nå er trenden innenfor fagfeltet å fokusere på de sterke sidene. Trolig finnes det mange flere autister med spesielle talenter enn det vi kjenner til, sier Vulchanova.

En engelsk undersøkelse fra 2009 av 100 voksne autister viste at 24 av dem hadde spesielle talenter. Noen kunne for eksempel oppgi nøyaktig både solens og månens plassering på et hvilket som helst tidspunkt på dagen. Andre kunne koble uke-

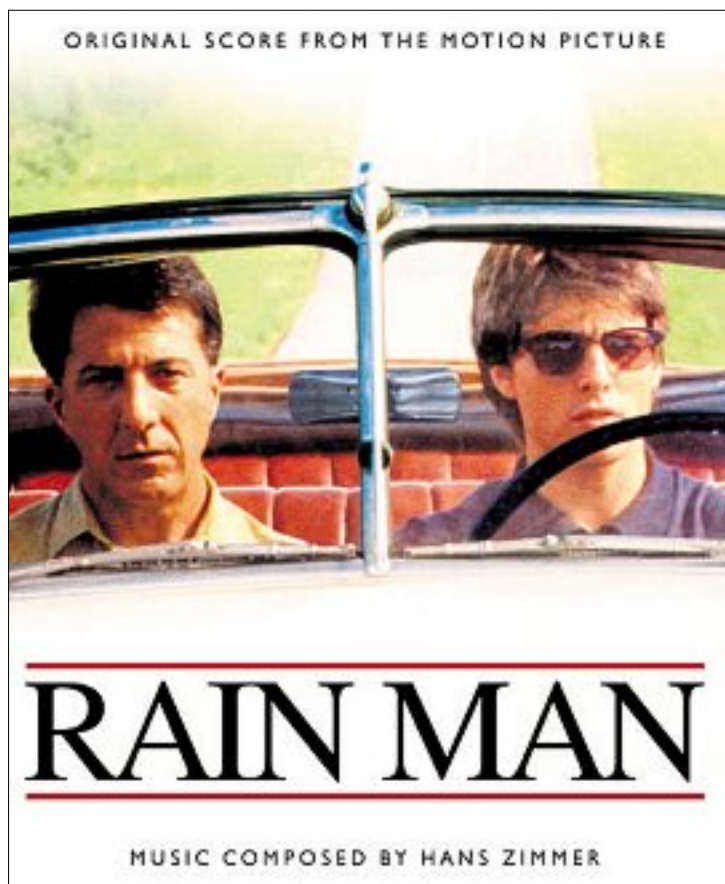
Foto: NTNU

De fleste med lærevansker har et talent ved siden som venter på å bli oppdaget.

Mila Vulchanova, professor

Mesterverk: «Mona Lisa» fascinerer turistene i Louvre. Det er blitt hevdet at skaperen av maleriet, universalgeniet Leonardo da Vinci, led av Aspergers syndrom. Foto: AP

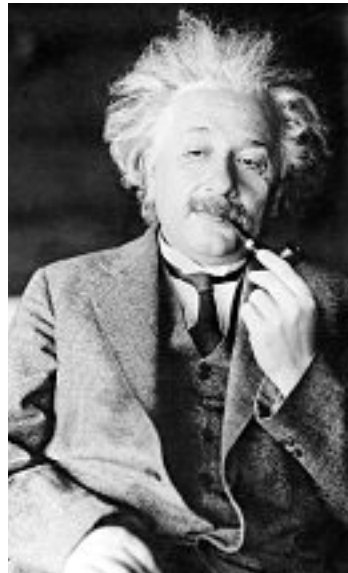

Autist-film: I «Rain Man» spiller Dustin Hoffman en autist som løser den ene umulige oppgaven etter den andre.

Illustrasjon: PLAKAT FRA FILMEN

Leseproblem: Den store engelske statsmannen Winston Churchill skal ha vært dyslektiker. Foto: SCANPIX

Ekstremt talent: Albert Einstein blir også nevnt i rekken av store menn med lærevansker eller utviklingshemning. Han skal ha vært dyslektiker. Noen har også i ettertid utstyrt ham med diagnoser som ADHD og Aspergers syndrom. Foto: AP

Musikalsk geni: Wolfgang Amadeus Mozart skal ha vært dyslektiker. Noen spekulerer også i om han led av ADHD eller Tourettes syndrom. Foto: AP

Hacker: Gary McKinnon lider av Aspergers syndrom. Han greidde å bryte seg inn i amerikanske militære computersystemer. Nå risikerer han lang fengselsstraff i USA, til tross for at en rekke kjendiser har støttet ham.

Foto: AP

dager og datoer for en hvilken som helst uke både i fortid og fremtid. En av dem kunne oppgi riktig musikkstykke etter en enkelt strofe.

Vanskelighetene disse menneskene strever med, har gjerne genetiske årsaker. Vulchanova peker på teorier som hevder at nettopp denne type variasjon har stor betydning for evolusjonen.

– Vi må være forskjellige for at menneskeheten skal oppnå fremgang, sier hun.

Et spørsmål som vil stå sentralt under konferansen vil være hva denne koblingen av eksepsjonelt talent og lærevansker eller utviklingshemning bunner i.

Systematiske

– En teori er at det er spesielle trekk ved personens utviklingshemning eller problem som utløser talentet. For eksempel vil autister ofte være veldig oppmerksomme på detaljer, i tillegg til at de ofte har en overutviklet sans for systematisering. Dette gjør at de kan bli ekstremt gode på et avgrenset felt, sier Mila Vulchanova.

Det er også forskere som ser talentet som en slags kompensasjon. Det kan handle om områder i hjernen som ikke er i bruk, og som disse menneskene benytter som en slags ekstra harddisk.

Vulchanova understreker også betydning av å se autisme eller Aspergers syndrom som en skala av symptomer. Man kan ha en høy grad av autisme, eller lette trekk.

Rain Man

– Mange autister fungerer godt sosialt. De har utviklet strategier for å kompensere lidelsen. De lærer seg gester og stereotypiske uttrykk, og trener seg i øyekontakt med andre mennesker.

Selv følger Vulchanova en bulgarsk jente med både dysleksi og Aspergers syndrom. Hun har oppnådd forbløffende kunnskaper i tysk – ene og alene ved å se på tv.

Fra filmens verden vil de fleste huske «Rain Man», som er basert på en virkelig person. De siste ukene har historien om engelskmannen Gary McKinnon versert. Han lider av Aspergers syndrom, og har greid å hacke det amerikanske militære datasystemet. Nå risikerer han en lang fengselsstraff i USA.

– Betyr dette at de aller fleste høyt talenterte mennesker har en eller annen form for funksjonshemming?

– Slik er det ikke. Men du kan si det omvendt. De fleste med lærevansker har et talent ved siden som venter på å bli oppdaget, sier Mila Vulchanova.

AGNETHE WEISSER 951 98 686
agnethe.weisser@adresseavisen.no